

EVANGELIKUS ÓRÁLLÓ

EGYHÁZI ÉS TÁRSADALMI HETILAP

A HAZAI NÉGY EVANGELIKUS EGYHÁZKERÜLET HIVATALOS KÖZLÖNYE.

Megjelenik hetenként egy iven, a Hivatalos Közlemények, mint az Ev. Órálló melléklete, minden két hétben.

A kéziratot a szerkesztőhöz, a hirdetés szövegét és díját a kiadóhivatalba kell küldeni.

FELELŐS SZERKESZTŐ:

KOVÁCS SÁNDOR theol. akad. tanár
Pozsony, Konvent-utca 11. szám.

KIADÓHIVATAL:

HORNÝANSZKY VIKTOR
hírlapkiadóhivatala, Budapest, V., Akadémia-u. 4.

A lap ára egész évre 8 kor., félévre 4 kor., negyedévre 2 k. A „Hivatalos Közlemények” melléklettel egész évre 10 kor., félévre 5 kor., negyedévre 2.50 kor. — A Hiv. Közl. a föllep nélkül egész évre 4 kor. — A Hiv. Közl.-t az anyaegyházak és felsőbbrendű iskolák ingyen kapják. Ára az Órálló megrendelőinek 2 kor., külön 4 kor.

TARTALOM: Ósök mondásaiból. — *p.* — Egyház és politika. *Disc.* — Oktatásügy. A bonyhádi gymnasium ügye. — Külföldi krónika. — Egyházi élet. — Pályázatok.

Ósök mondásaiból.

(Comenius *Amor János.*)

... Akad ellenség elég. Az ördög, a mely csábításaival, a világ, a mely rossz példájával és a saját testünk, a mely kívánságaival ostromol; ámde az igazán kegyes lélek bátran ellentáll a kísértőknek s meg is győzi őket. Az ördögöt imádsággal, a világot állhatatossággal, a saját testét pedig a Lélek iránt való engedelmességgel. Erőt ad neki mindehhez Istennek szent Lelke, a mely véghez viszi benne, a mit a maga erőtelenségével elkezdett. Valóban Istennek szolgálni öröm és nem üröm. A ki még mindig testi erőtelenségére hivatkozik, az bizonyynyal nem érezte, mit tesz az, Istennek erejéből újjászületni. Ámde a ki szívét Istenének, ki őt teremtette és megváltotta, templomul felajánlotta, annak tagjai igenis képesek lesznek Isten akaratja szerint igazodni.

Azért én keresztyén atyámfia, rázd le csak magadról a testnek nyugét s észreveszed nyomban, hogy az akadályok, a melyekbe botlottál, valójában képzelem szülöttei; sokkal gyengébbek, sem hogy azokat, ha dolgotat komolyan veszed, le nem győzhetnéd . . .

(„Világ útvesztője és szív paradicsoma” II. részéből.)

— *p.*

Egyház és politika.

A politikai kavardás, mint mindenütt, úgy hazánkban is, de talán nálunk még inkább, mint másutt felzavarja az állami élet közösségét alkotó elemek nyugalmát. A hazáját szerető, nemzetének boldogságát féltő egyén ép úgy, mint a társadalom minden rétege megérzi a rázkódást s részt követel ha nem is a mozgalom irányításában, de legalább vérmérsékletének s izlésének megfelelő támogatásában. És ezt a törekvést, kivált magyar embertől vagy közösségtől nemesak rossz néven venni nem lehet és nem szabad, hanem örülnünk kell az élet ily pezsgésének.

Hogy azután a felzaklatott szenvedély hullámai mindenféle szemetet vetnek a felszínre s csodabogarak uszkálnak rajtuk, azon nincs mit csodálkoznunk. De ha oly egyéntől, vagy testülettől, melyről föl kell tételeznünk, hogy a Krisztus evangéliomainak megszentelő lelke vezet és megdicsőíti a természetes honszerelmet, még pedig illetéktelen módon indul ki valamely intézkedés, akkor, így magunk között, talán mégis jó lesz róla néhány szót ejteni.

A fehérmárami ev. egyházmegye f. évi júl. 21-én tartott közgyűlésében kimondja: „A közgyűlés egyhangúlag elhatározta, hogy tekintettel arra, miszerint az államnak országgyűlésileg megszavazott költségvetése nincs, az egyházmegye utasítja az egyházközségeket, hogy állami adóikat és illeteiket mindaddig ne fizessék meg, míg az alkotmányos kormányzat helyre nem áll, hanem tegyék az esedékes részleteket takarékpénztárba. Ezen intézkedés végrehajtásáért az egyházközségek elnökségei és gondnokai felelősek. Hasonló eljárás céljából az egyházmegye megkeresi a kerületet is.

Hogy a „Magyarország” című politikai napi lap, melynek 180. számából vettük át e tudósítást, a nemzeti ellentállás ezen szép példáját megdicséri, jó; de nekünk, kik a napi jelszavak után nem indulunk, bizony egy esőpp kedvünk sincs dicsőretet zengedezni.

Idvezítőnk életének válságos pillanatában, midőn minden szava, önfeláldozó halálának dicső fényében, föltétlen követésre kötelez, a római hatalom képviselőségével szemben mondá: „az én országom nem e világból való”. Ezt az a Jézus mondta, a ki az ő népéhez jött, az a Jézus, a ki népét Isten országába gyűjtötte, az a Jézus, a ki a vesztébe rohanó Jeruzsálem fölött fájdalommal könnyűket hullat, mert ez az ő városa nem vette észébe, még ezen az ő napján sem, azokat, a melyek az ő békességére valók. Az, a ki egész életét népének szentelé, magát érte feláldozá, politikai irányadásul kimondta: „Adjátok meg a mi a császáré a császárnak és a mi Istené Istennek”; mondta ezt pedig a farizeusok tanítványainak és a Herodes szolgáinak jelenlétében. A napi actualis politika s pártjai felett áll az Isten országának felvirágzását munkáló keresztyén politika, mely Isten népének vallás-erkölcsei épségét, jellemzőségeit, magát s javait feláldozni kész hazaszeretetét növelni szent feladatának ismeri, tudva, hogy hitgyöngye, erkölcsileg zuhlott ország önálló s erkölcstelen nemzet független nem lehet.

Evangéliomi egyházunk nem politizálhat. Ő Isten-országa örök javainak leteteményese, őre, ezeket nem

elegyíti a világ érdekeivel. Ha hiterejének szabad kifejlesztésében, a mentő szeretet munkájában gátolná a politika, vagy történelmileg szerzett jogait s alkotmányát, mely mindig a haza alkotmányának keretében mozog, de azt sem nem érinti, sem hatalmi körébe venni nem akarja, megtámadja az erőszak, akkor lényegszerű s formai igazságára támaszkodva, létének föltételeit megvédi, nem anyagi, hanem szellemi fegyverrel. Kik az egyház szabadságáért folytatott küzdelmet ismerni akarják, üssék fel hazai egyházunk történelmének lapjait s megtalálják a példákat, ha okulni akarnak, okulhatnak. Egyházunk pártpolitikát, hála a vezetők bölcsességének, nem folytatott soha. Egyes hívei, papjai meggyőződésük szerint foglaltak e vagy ama párton állást, de az egyházat nem vitték bele a küzdelembe. Most is, tudtommal a fehér-komáromi ev. egyházmegyét illeti meg a kizárólagos dicsőség, az ő pártfoglalásával. Erős hazaszeretet! Kitért és eget kér!

Kezembem az „Egyházi Alkotmány”, az egyházkerületi szabályrendeletek, de nem találok bennök egy pontot sem, melyre az egyházmegye fentidézett határozata alapítható volna. A fehérkomáromi egyházmegye szabályzatát nem ismerem, arról nem szólhatok; de oly közgyűlési határozat, melyre nincs világos § a törvényekben hogy lesz végrehajtható? Vagy azt hiszik, hogy a hazafias felbuzdulás egyéni érzete, a közgyűlés esetleges többségének határozata törvényes alap nélkül, legendó indító ok arra, hogy az egyházközségeket, az állami adófizetés körül birt önrendelkezési jogától megfoszassák. S még rájok is riasztanak! Ez a sic volo, sic jubeo elve! Ebből a legabszolutisztikusabb eljárásból nem kérünk.

Én tehát a fehérkomáromi határozatot sem keresztyénileg és így elvileg megengedhetőnek, sem evangéliumi egyházunk szellemével s jellemével megegyezőnek, sem jogilag megállhatónak nem tartom. Érdemileg, hazafíúi szempontból nem tárgyalom, mert neveltséges volna, hogy én, ki az egyház politizálása ellen irok, magam is politizálnék. Procul abeste profani.

Egy dologra azonban kíváncsi volnék. Az államnak országgyűlésileg megszavazott költségvetése nincs. Ez igaz, sajnos! de ez nemcsak a bevételekről áll, melyek részben az adóból kerülnek ki, hanem a kiadásokról is, melyekhez tartoznak az államsegély, a — kongrua. Ha hazafias köteletségül teszi az egyházmegyei határozat az állami adó nem fizetését, tehát a bevételre nem tartja jogosultnak az államkormányt, remélem lesz annyi hazafias következetesség a fehérkomáromi egyházmegye adót nem fizető gyülekezeteiben, hogy ez idő szerint az államsegélyről, — a lelkészekben, hogy a kongruáról lemondanak s illetheiket a takarékpénztárba helyezettnek kérik. A dunáninneni kerület csak a fehérkomáromi egyházmegye határozatát hajtáná végre, ha legalább reá nézve így vonná le a következményt.

Az egyházban ne politizáljunk.

Dixi.

OKTATÁSÜGY.

A bonyhádi gymnasium ügye.

A tolna-baranya-somogyi egyházmegye az elnökség székhelyén Pakson tartotta június hó 22—23-ikán közgyűlését. Legnevezetesebb tárgya a bonyhádi gymnasiumnak főgymnasiummá való kibővítése volt. Az egyházmegye, illetve az egyházközségek teljesen felmentették a hozzájárulás alól, mivelhogy Bonyhád és közvetlen vidéke az államsegélyen és az egyházmegyei lekötött tőke-vagyon jövedelmén felül hiányzó szükségletet, meg-

felelő tőkealáírással, már is fedezte és a befizetést nyomban teljesíti, mihelyt az ötödik osztály megnyílik, mi is az 1906/7. iskolai évben, mint az algymnasium fennállásának 100 éves jubileumán történnék. Tanerőkiül legnagyobb részt, mivel olcsóbb, helyettes tanárokat alkalmaznának.

Igen méltánylandó és dicsérendő, de nagyon érthető is a bonyhádi tantestület e jóhiszemű lelkesültségből származó buzgalma, mindenekben a folytonos fejlődést követelő és a stagnálást teljesen kizáró elmélete, melyet im az algymnasiumokra is alkalmaz, nem bánom, ha a folyton áhitott államsegélyvel is

De egyházi, tisztán vallás-erkölcsi szempontból, tekintetbe véve egyházunk jelenlegi helyzetét, nélkülözhetetlen egyéb kötelezettségeit, kérdem, oly kényszerű szükségesség-e az államsegélyes gymnasiumoknak, autonóm egyházunk e cifra nyomorúságainak e folytonos mesterséges növelése? Mikor egy egész kerületnek is nehezebbé esik csak egy teljes gymnasiumnak a főtartása, mit csakis a folyton hanyatló és már hangosan és nagyon is érthetően zúgolódó egyházközségek megterhelésével teljesíthet. Hát egy esperesség magában kösse ily luxus intézményhez egész erejét: egyéb életbevágó érdekeinek, mondhatnók létének egyenes kockára tételével?!

És ugyan miért? Hiszen nincsen tanárképzőnk, a régi gárdát lassanként atheismussal saturált új erők helyettesítik. Ezek neveljenek nekünk egyházfelügyelői kart, vagy tanító és lelkészjelölteket?! Erre ugyan untig elég egy kerületi főgymnasium. Hisz a képezdét is egészen az állam felügyelete alá akarják helyezni! Avagy talán a más felekezetűek, főleg a zsidók miatt, hogy már gyermekkoruktól fogva magukat, beleélhessék a keresztyén társadalom szellemébe? Nekik magoknak kellene ily intézeteket állítaniok; hanem ők jobban számítanak, mint mi s nem merítik ki erejüket oly intézmények létesítésében, a melyek nem az ő feladatukat képezik!

Avagy tán a pápások miatt, kiket territorialis közelség, vagy saját papjaik által vezetett ingyenes gymnasiumokból történt kimustrálásuk kényszerített hozzánk?

Ev. prot. közegyházunk alapjai, a gyülekezetek, persze oly bőséggel dúslakodnak az anyagi fölöslegekben, hogy szinte epedve áhítoznak a már úgyszólván soknál több főgymnasium után, a melyek csak arra lesznek alkalmasak, hogy a prolétariátust még nagyobbra neveljék!

De tán az autonomia szempontjából nélkülözhetetlenek ez iskolák? Hisz ép e ponton lett legelsőbbben is kikezdve autonomiánk, de nem mintha végváraink lettek volna, hanem mert az állam just formálhatott hozzájuk! És mondja csak valaki, ugyan mi még a miénk, miben rendelkezünk mi még gymnasiumainkkal?

Állami tanterv, államilag engedélyezett tankönyvek, miniszteri rendeletek, utasítások, sőt még fegyelem is; ime ez a mi önállóságunk igazi képe!

Mért képez hát nélkülözhetetlen kényszerű szükségességet — mert jelenlegi egyházi állapotaink szerint csak ilyenekről lehet szó, — specialiter a bonyhádi esperességi főgymnasium? Tán mert Horvát-Szlavonország közelében van? De hát ekkor az állam érdeke, nem a miénk. Meg aztán közel, nagyon közel van ám Szekszárd állami főgymnasiuma is, a mely miatt Bonyhád algymnasiuma már is a tanulók száma tekintetéből hanyatlott.

E veszteséget pótolni volna tán a főgymnasium hivatva? Vagy tán az építendő Duna-híd Bácskából hozná majd a növendékeket? De hisz ott van Csaba, Szarvas és az új vonat is megint csak a közelebbi Szekszárdon visz keresztül. Vagy tán mert olcsó konviktusa van; de hisz ennek az árát is ép a mostani közgyűlésen

felemelni kényszerültek. Különbben is ilyfajta *mensa gymnasiaticát* kezd már itt-ott az állam is állítani.

Tanuljunk a pópásoktól uraim! Ott a leendő anyák által a családban ápolják és tartják fenn az éber vallás-erkölcsi életet, akár a zsidók. Sőt a férfiakat is megtérítették általuk. Tessék csak megnézni a statisztikát. *Leányiskola* kellene minékünk ily olcsó konviktussal, mert a mostaniak, 400 frtos évi költséggel, nem nekünk 700—800 frtos egyházi szolgáltnak, csak uraknak valók!

És miért épen Bonyhádon? Mert *jubilál*? Elég szép ünnep lesz az, ha modern épületben tartandja. Vagy, mert az aláírások még a *jogutódokra* nézve is kötelezőleg történtek? De nincsenek befizetve és így mégis csak az egyházmegye volna a jövő költségek fedezésére kötelezve! Vagy sok *helyettes tanárral*, mert ez olcsóbb? De vajjon megengedhető-e ez?

Elég egy megye számára, könnyen hozzáférhető központban, egy főgymnasium. Minden megye lassanként hozzájut ily intézethez s akkor mi lesz majd a sok főgymnasiummal?

Miért tehát még is Bonyhádnak? Megmondom. — Egy részt mert volt és van *lelkes tanári kara*, a kikre büszkék vagyunk, kiknek ideális lelkesültségét, mindenkor elismerjük, meg is köszönjük, meg is háláljuk. Hiszen lelkesültség és szenvedély nélkül nagy dolgok egyáltalán nem történhetnének, de viszont suggeráló erejük sok nélkülözhető, szükségtelen, sőt romlásba döntő dolgoknak is a szülőanyjuk.

Másrészt mert főképen *Bonyhádnak s közvetlen szomszédságának érdeke*, egy jólneveltebb fő, mint egy gymnasium. De hát akkor ismét nem értem, hogy hozzájárulását miért szavazta meg csak 40 évre s nem azon egész időre, a míg a főgymnasium egyáltalán kebelében lesz.

Egy szóval. „Amicus mihi Plato, amicus Aristoteles, sed maxima amica veritas.“ Dicséretet érdemel a lelkes gymn. igazgatónak és Bonyhád község evang. lelkészének törekvése, buzgalma, lelkesültsége, az algymn. nagy és kis bizottságának készsége, jóakarata: ámdé semmikép sem fog ártani úgy egyháznak mostani sanyarú helyzete, mint az államkormányzat kifejezett jövődöbéli szándékai tekintetéből, egy kis kerékkötő. Várjunk még egy kissé jobb időkre! Elég nehéz nekünk megtartanunk, a mink van, egyháznak hűeit, vallás-erkölcsi *drága* autonómiaikat (Apost. III. 11.) ... ch ... r.

(Befejező cikk köv.)

KÜLFÖLDI KRÓNKA.

A német trónörökös házasságáról s az ez alkalmal kifejtett fényről és pompáról sokat olvastunk úgy a hazai, mint a külföldi napi és képes szépirodalmi lapokban; ezúttal a „Der alte Glaube“ c. ev. luth. hetilapnak Ceciliáról, az ifjú trónörökösőről adott jellemzése kelti fel figyelmünket. E jellemzés felette kedvező s úgy tünteti fel a magas méltóságra hivatott ifjú nőt, mint a ki e méltóságnak nemcsak a kiváltságaival, hanem a kötelességeivel is teljesen tisztában van s a kit valóságos mély kedélye, komoly megfontoló judiciuma s kiváló lelki és szívbéli műveltsége a reá váró felelősségteljes szerepre a legbizalomkeltőbb mértékben képesítenek. *Schmidt H.* cannesi lelkész, ki éveken keresztül lelki atyja volt, ez irányban a következőleg nyilatkozik: „A mi vallásos fejlődését nézi, e tekintetben úgy kitűnő instructora *Ehrich*, most ludwigslusti lelkész, mint a kiváló egyházi szónok s schwerini udvari főpap, Adolf, alaposan kioktatták őt a Luther kátéjából, utóbbi con-

firmálta is meg 1903-ban, a schwerini vártemplomban. Cannesban magas műveltségű vicáriusok oktatták. Csupán a confirmációt megelőző két legutóbbi télen járt be hetenként egyszer a paplakra, a hol, ugyancsak Luther kátéjának a vezérfonala mellett, együtt megbeszélgettük az élet fontos feladatait és kérdéseit. Előadásaimat mindig a legéberebb figyelemmel hallgatta s az Irásból nagy értelemmel és lelkesedéssel olvasott részleteket. Göthe szavait, hogy „minél inkább növekszik valaki a valódi műveltségben, annál szorgalmasabb olvasója lesz a bibliának“ teljes lélekkel magáévá tette. Tudja, hogy az igazi kegyesség mindig arra néz, a ki tekintetével titkon vigyázza lépteinket s látja szívünk legrejtettebb gondolatait is. Jézus szent személyisége mély és erős benyomással volt szívére: látni, hogy magas állásában is — bensőleg hű követője Urának. Jól tudja, hogy nemcsak a szeretetnek, hanem az uralkodásnak is lényege — a szolgálat. Magas hivatásába azzal az erős bizonyossággal lépett, hogy — a hű szeretet diadalmaskodik. Bárha egyháznak hű élő tagja, ki Luther életének s a reformációnak történetét nemcsak jól ismeri, hanem vérére is fogadta: azért egyáltalán nem elfogult. Elég alkalma volt egyéb felekezetek régi s modern korbéli nemes alakjaival is megismerkedetni s nagyon jól megtudja becsülni az igazi keresztyénséget s emberszeretetet, bármely formában is nyilatkozzék meg az. Szeret mélyen elgondolkozni s a dolgok velejére hatolni, egyben praktikus természet is, a ki, bizonyos, hogy fejvel, szívvel és kézzel egyaránt fog majd magas állásában korunk sociális bajainak és feladatainak a megoldásához...“

A magunk részéről a milyen örömmel olvastuk e rokonszenves szavakat, oly őszintén kívánjuk, hogy azokat egykor az ifjú fejedelemlő mind valóra váltsa. Vajha megértenék már odafenn a trónoknál is, hogy az igazi uralkodói képesítést nem az ú. n. „Gottesgnadenthum“ hanem a keresztyén erkölcsben való elmélyedtség képezi s hogy az igazi uralkodásnak lényege, épügy, mint az igazi szeretetnek: tudj felebarátaidnak szolgálni... Mint minden socialis kérdésnek, úgy az uralkodás művészetének is nyitja, titka egy szóban van s ez: Krisztus.

A németországi Gusztáv Adolf-egylet központi vezetősége nevében *D. Pank* elnök és *D. Hartung* jegyző f. év. május 30-áról keltezte kiadták az összes főegyletekhez intézett meghívót, a melyben jelentik, hogy a nevezett egylet a m. évi heidelbergi nagygyűlés határozata értelmében ezidei 58-ik nagygyűlését Brombergben fogja tartani és pedig a poseni főegylettel való megállapodás értelmében *szeptember hó 19., 20. és 21.* napjain. Ez okból felhívja azon jogosított képviselőket, a kik valamely döntést igénylő javaslattal óhajtanak fellépni, hogy ezt a napirendre való beillesztés végett júl. 15-ig a központi választmányynal közöljék; azokat pedig, a kik a nagygyűlésen előadást óhajtanak tartani, felhívja, hogy annak tárgyát szept. 1-ig adják a központ tudtára. A meghívó ezenkívül 11 pontban különféle hasznos utasításokat tartalmaz, a melyek a nagygyűlés sima és biztos előkészítését szolgálják. Gondunk lesz rá, hogy annak idején kimerítő tudósításban közöljük a brombergi tárgyalások eredményét.

A francia parlament tehát megszavazta az egyház és az állam teljes elválasztását célzó törvényt. Most még csak a senátus van hátra, mely ezt állítólag szeptember hóban veszi tárgyalás alá s ha az is megszavazza, e két nagy intézmény viszonyában beáll tényleg is az óriási fordulat. Az ultramontanizmussal párosult nacionalismus nagy erőmegfeszítéssel dolgozik a törvényjavaslat megakasztásán s sokat vár attól, ha a senatus azt el nem fogadná, úgy okoskodván, hogy „qui habet tempus, habet

vitam": a jövő megmutatja majd, reménykedése alapos-e. Mi a dologgal szemben közönyösen állunk s nem látjuk benne azt a veszedelmet, mint pl. a német luth. orthodox „Kreuzzeitung“, a mely e törvényjavaslatban nem a r. katholicizmus ellen, de általán a *keresztjén hit* ellen intézett támadást lát, a melyet socialismus, atheismus s mindenféle egyházi és társadalmi rend felforgatására törekező izmusok indítottak és folytatnak. Nevezett lap — nézetünk szerint — rémeket lát, bár látását indokolja luth. hierarchikus álláspontja. Amerikában pl. egyház és állam teljesen szét vannak választva: ám azért egyáltalán nem mondható, hogy ez állapot az egyházi élet kárára volna, annál kevésbé a vallásos életére. Avval, hogy az egyház és állam elválnak, mindegyikök a maga természetes feladatkörére szorul vissza: az egyházon áll, vajjon van-e képessége és életereje ennek — mely tisztán a szellemiek gendozásában áll — meg is felelni . . . Hanem hát persze, persze . . . Rómának fáj a szakadás, mert Róma *uralkodni* akar . . . „Hinc illae lacrymae“. Most aratja, a mit vetett.

EGYHÁZI ÉLET.

Az Evang. Őrálló és Hivatalos Közlemények szerkesztője pár heti nyári pihenőre vidékre távozott. Kérjük a közönséget, hogy a leveleket, könyveket stb. közleményeket a szerkesztő neve nélkül egyenest az „Evang. Őrálló szerkesztősége“ címén adja fel.

Együttal újólág kérjük olvasóinkat, hogy a pénzküldeményeket, hirdetések, reklamálást egyenest a kiadóhivatalba intézzék. Így remélhetik a leggyorsabb elintézt.

Nyilatkozat. A fehérkomáromi egyházmegye közgyűléséről e lap 31-ik számában megjelent ismertetéshez, mint ama közgyűlés egyházi elnöke, néhány helyreigazító megjegyzést fűzök s kérem ezek szíves közlését.

A közgyűlés *utasította* az egyházközségeket, hogy állami adóikat és illetékeiket mindaddig ne fizessék meg, míg az alkotmányos kormányzat helyre nem áll. Ezen indítvány felett *nem volt heves vita* az előértekezleten; valamennyi felszólaló egyet értett annak intentiója és tartalmával, csak egyetlen egy lelkesztéstvérünknek voltak aggodalmái, de még az előértekezlet folyamán sikerült őt is meggyőznünk, úgy, hogy *nem előzetes megállapodás* szerint, hanem spontán, egy szívvel-lélekkel fogadta el az indítványt az egész közgyűlés, a mint erről a lap szerkesztője, ama közgyűlésnek hivatalos szerkesztője és személyesen jelen volt tagja is bizonyosságot tehet. Az *előzetes megállapodás* az volt, hogyha netalán valaki felszólalna, akkor indítvány tételnek az iránt, hogy a közgyűlés egyhangulag mondja ki határozatát.

Az egyházmegye megtette kötelességét, a mivel szentegyházunk multjának s az egyházközségek jelenének tartozott s mert határozata ilyen *ethikai* alapon áll, hiszi, hogy nem terefi el az egyházkerületet sem a tulajdonképeni egyházi ügyek tárgyalásától s nyugodtan várja úgy az egyházjogászok, mint a theologusok kritikáját.

Így állván a dolog az ekkép kiigazított ismertetés arról tesz bizonyosságot, hogy az „Őrálló“ is átveszi némely politikai lap ama szokását, hogy a tények objectiv ismertetése helyett, azokat bizonyos céljainak megfelelő szí-

nezéssel mutatja be a nagyközönségnek. Legalább ebben az esetben az történt. Ezzel azonban hírközlésének hitelességét ingatja meg s fegyvert ad azok kezébe, a kik eleve is kételkedtek e lap függetlenségében.

Révkomáromban, 1905. évi július hó 31-én

Jánossy Lajos,

a fehérkomáromi egyházmegye esperese.

E nyilatkozatot az igazságszeretet parancsaképen készségesen kiadjuk. Az esperes úr hivatalos bizonyítványa alapján tudósításunkat oda módosítjuk, hogy vita nem volt, csak *aggodalomnyilvánítás és megnyugtató*; az előzetes megállapodás a szólásszabadság tiszteletéből az volt, hogy ha netalán valaki felszólalna, akkor indítvány tételnek az iránt, *hogy a közgyűlés egyhangulag mondja ki határozatát.* (Akkor is, ha valaki ellent mond?)

A határozat elvi oldalát vezércikkünk megvilágította. Nagyon lekötelezné olvasóközönségünket az esperes úr vagy az indítvány benyújtója, ha e cikkre válaszul keresztjén evangéliumi álláspontból az egyházmegye határozatát megvilágítaná. Az Őrálló azon igyekezik, hogy egyházunk *élő lelkiismerete* legyen. Már ezért is szívesen látjuk a vélemények harcát. A mi objectiv hírközlésünk hitelességét illeti, azt az esperes úr is megerősíti.

Programmunkhoz híven kötelességünk volt megjegyzést fűzni (bántó el nélkül) a határozathoz, mert egyházi életünkben ez föltűnő jelenség volt s nagyon siettek az illetékes körök a Magyarországon közhírré tenni. Valamely lap függetlensége nem abban áll, hogy minden áron ellenzéki legyen, hanem abban, hogy meggyőződését tekintélyekkel szemben is kimerje mondani. Fehérkomárom esperese tapasztalásból tudja, hogy erre, ha a szükség és igazság kívánja, készek vagyunk. Mindenkinek meglehet a külön politikai meggyőződése, azt tiszteljük, *a miatt senkit üldözni nem engedünk.* (Erre is tud Fehér-Komárom példát) az azonban kérdéses, hogy egyházi életben az ilyen állásfoglalás helyén van-e?

Egyébként béke velünk! A szerkesztő.

A zólyomi egyházmegye gyűlése.

A zólyomi egyházmegye júl. 25-én a megye központján s legerősebb egyházában, Besztercebányán tartotta évi közgyűlését. Zólyom a csendes, buzgó, fáradhatatlan egyházi munka megyéje s e tekintetben a legelső sorban áll. Ennek a jellemvonásnak hű igazoló tükre volt a közgyűlés is, mely aránylag, a sok tárgyhoz képest rövid ideig tartott s mégis mindent közmegelegedéssre elintézt. Egyik okát abban találjuk, hogy a lelkesztéstvérek közt ritka egyértelműség uralkodik, gyakorta találkoznak s a közügyeket megbeszélnek. A világi elem nem csupán a *szereplésen* osztozik a lelkeszi karral, hanem a *munkán* is. Az egyházmegye felügyelője, Csipkay Károly kir. közigazgatási bíró az ügyek legapróbb részleteiben is otthon van, a mi nagy részt onnan ered, hogy fiatal korától fogva az egyházi munka valamennyi fajtáját végig próbálta. A megye igazgatása, a hogy a gyűlésen láttuk, a munkafelosztás elvén alapszik; ez míg egyrészt arányosan több vállra hárítja a terhet, másrészt kitűnő embereket nevel az esperességnek. Minden ügy kipróbált kézben van. A közgyűlés lefolyása nagyon tanulságos volt. Az is feltűnt, hogy a felszólalásokat minden hangulatkeltő szándéktól ment, ridegen az okokra támaszkodó tárgyszerűség és tömörség jellemezte.

A megelőző napon (júl. 24.) a papok tartották értekezletüket. Legelőbb fölvettek az Úrvacsoráját, a mit

Zsolticzky Samu királyfalusi lelkész szolgáltattott ki. Az értekezleten elhatározták, hogy ezentúl az értekezletet nem a megyei gyűlés alkalmával, hanem külön tartják, mert így több idő és érdeklődés jut a tulajdonképeni papi ügyeknek a theol. tudományos tárgyak is sorra kerülhetnek. E határozat üdös hatását — a többi egyházmegyék példájára — Zólyom is tapasztalni fogja. Délután a gyámintézet (a tudósítást lásd külön) s a papi segélyző intézet tartotta gyűlését, utána pedig az esperességi értekezlet következett. Az értekezleten s a másnapi gyűlésen a világiak közül jelen volt Burkovszky Kálmán ügyész, a ki egyúttal Besztercebányán az elagott jövő Stádlert mellett másodfelügyelő, Csesznák Gyula, polgármester, a gymnasium felügyelője, dr. Répássy Mátyás, alispán, Ujhelyi Sándor főszolgabíró, Boleman Lajos, kir. curiai bíró, törvényszéki elnök, Rosenauer Lajos, dr. Dienes Emil, Polónyi János, dr. Kiszely János, Hugyecz György, dr. Sramkó Andor, dr. Lehotzky Miklós, ifj. Burkovszky K., Varga Mihály gymn. igazgató, Schmidt Kornél, dr. Svehla János stb.

Csipkay felügyelő rövid megnyitója után legelsőbbben az új alesperes Bakay Péter osovai lelkész foglalta el székét. Bakay 43 szavazatból 29-et kapott (a többi megosztott) s így igazán a közbizalom választotta. Bakay 25 éve munkás papja az egyházmegyének, volt dekanus, jegyző, törvényszéki bíró s minden tiszteben győzte és szerette a munkát. Megválasztása — Csipkay felügyelő szavai szerint, igazolja egyházi életünk azon legszebb vonását, hogy a közügyek odaadó szolgálata jutalmat talál. „A régi személyes barátság frigye új táplálékot nyer a munkatársak viszonyával, — adja Isten, hogy viszont személyes barátságunk régisége és ereje fokozza a közös szent célért, egyházunk és hazánk javáért való buzgó munkánkat.” Bakay rövid beköszöntője után megválasztották az egyházmegye tisztviselőit (épen tisztújítás is volt), még pedig főjegyzővé Vitális Gyulát, a ki az esperesség pénzügyeit bámulatos érzékkel és szorgalommal intézte egy évtizeden át, pénztárossá Sztelhó Gerőt, ellenőrré Paulinyi Dánielt, világi jegyzővé az elköltözött Traeger helyébe dr. Dienes Emilt, egyházi aljegyzővé Blatniczky Pált, a számvevőszék elnökévé Sztelhó Gerőt, a törvényszék tagjaivá Kollár Jánost, Jeszenszky Sándort, Hoznek Jánost, ifj. Burkovszky Kálmánt, Vitális Gyulát, Bakay Pétert, Kliment Lajost, Hurkay Györgyöt, Varga Mihályt, Kármán Józsefet, jegyzőül Palinay Jánost, szaltnyai dékának Blatniczky Pált.

A tisztújítással kapcsolatban fölemlítjük, hogy a zólyomi egyház az alesperesre nem szavazott s a választás elrendelése ellen fellebbezést adott be, mert a választás az E. A. szerint, az egyházmegyei gyűlés jogkörébe tartozik. A gyűlésen Zólyom kijelentette, hogy a választás eredményén örömmel megnyugszik s csupán a vitás kérdés eldöntése végett fellebbezett s mivel az egyházmegye régi szabályrendelete a választás elrendelését igazolja, — a fellebbezést visszavonja. Az egyházmegye ez után napi rendre tért s e tárgy végleges rendezését a zsinatra bízta.

Svehla Gusztáv esperes jelentése, az adatok gazdagságával és szemléltető csoportosításával találó képet rajzolt az egyházmegye állapotáról. A lefolyt esztendő a nyugodt fejlődés és csendes munka éve. A vallásérkölési állapot megnyugtató. Az Úrvacsorázók száma meghaladja a hívek összes számának 80 %-át, vadházasság és válóper 43 ezer lélek mellett alig-alig akad az egyházmegye területén. Egyetlen házasságot sem kötöttek, a mely az egyház közreműködése nélkül jött volna létre. Az áldozatkészség forrása kiapadhatatlan. Az adományok, segélyek összege 50.000 koronára rüg. Az

egyházi, iskolai áldozatok, építkezések, adósságtörlesztések összege 43.000 koronára. Külmisszióra 133 koronát, a szarvasi tanítóképzőre 128 kor., a theol. otthonra 202 koronát gyűjtött. A vegyesházasságoknál a gyermekek vallására nézve 15 esetben javunkra, 11 esetben kárunkra történt megegyezés. Az áttértek és kitértek száma egyenlő (7-7). A vallásos buzgóságot az is bizonyítja, hogy az egyházmegye területéről 12 theologus van különböző intézetekben. Ezután az egyes egyházak állapotáról és a személyváltozásokról tett jelentést (ez adatokat az Óralló évközlésben nagyjából közölte.) Bakay Péter alesperes jelentése szerint iskolába a tankötelesek 95°/_o-a jár. A breznói körben csupán két gyermek maradt távol az iskolától. A magyar nyelv oktatása szép sikerrel halad. Az egyházmegye különösen arra néz, hogy a gyermekek a VI. elemi osztály végén mennyire képesek a tanulók érettségének megfelelő képzetkörben szabadon magyarul beszélni. E tekintetben különösen méltók az egyházmegye elismerésére: Peputh Vilmos, Mende András, Gosztonyi Lajos, Laczkó József, Steinhübel János, Barancsek János tanítók. A számvevőség jelentését Sztelhó Gerő adta elő. Ezzel kapcsolatban kimondotta az egyházmegye, hogy az egyházközségek magyar fordításban is terjesztsék be számadásaikat. Az egyházmegye pénztárát kitünően rendezett állapotban adta át Vitális Gyula. A főbb jellemző adatokat közöljük. Az egyházmegyei 15 takarékmagtár értéke 66.000 korona. (Ebből magára Zólyomra 41 ezer korona esik). A iskolai takarékok perselyek (19) értéke 13.000 korona. A közigazgatási pénztár vagyona 6300 korona, a Luther-árvaalap 24.000 korona, a segélyző intézet vagyona 53.000 korona a Greczner-alap 15.000 korona, a besztercebányai helyi segélyző-intézet vagyona 35.000 korona, a rendelkezési-alap 1600 korona, a Sárkány-alap 400 korona, a papi értekezleti alapé 700 K, az iskola tanácsé 7000 korona. Az egyházmegye elhatározta az *Ott-honban egy ingyen hely alapítását*, elintéztett három föllebezést (ezekről alkalmilag külön emlékezünk meg), megválasztották a kerületi közgyűlési képviselőket (Bakay Péter, Lukács Pál, Kovács Dániel, Blacknitzky Pál, Répássy Mátyás, Rosenauer Lajos, Huszágh István, Dienes Emil). Szász-Pelsőc filia el akart szakadni eddigi anyagyülekezetétől, Tót-Pelsőctől. Tagjai mintegy 12.000 koronát összegyűjtöttek és magukat évi 60%-os adóval megterheltek, csakhogy önálló egyházzá alakulhassanak. Az egyházmegye, tekintve, hogy Szász-Pelsőc 20 percnyire esik az anyától és lelki gondozásban semmi rövidséget nem szenved, hogy meggyőződjék a hívek tehervállaló készségének állandóságáról és komolyságáról az ügy tárgyalását egy évre elhalasztotta. Több kisebb ügy elintézése után a gyűlést az elnökség be-rekesztette. A tagok elszéledtek, kiki az ő házához.

(T.)

Pozsony megye.

A pozsony megyei esperességet az idén Nagyszombat hívta meg, hogy kebelében tartsa évi közgyűlését. „E történelmi városnak sokat küzdött és szenvedett egyháza pusztá létével és fenmaradásával igazolja az Ige erejét és Luther szavának igazságát: *Das Wort sie sollen lassen stahn*. Ily városban az évi számadás és a jövőért való munka kétszeres jelentőséget nyer.” E szavakkal nyitotta meg Lenhardt Károly a július 26-iki közgyűlést. Hollerung Károly esperes, mint mindég, most az idén is emelkedett szempontú hatalmas jelentést terjesztett az egyházmegye elé. Első megjegyzése az ország politikai helyzetére vonatkozott. „Nagyon komoly idöket élünk. Nagy teher nehezül az országra. Mintha király

ős nemzet nem értené egymást. Felülről várjuk a megváltó szét, vágyódunk azon békés egyetértés után, a melyben munka és élet gyarapodik. Ily komoly időben az egyháznak kiváló feladata a megoldást elősegíteni; nem úgy értem ezt, hogy az egyház vezetői és lelkészei elszántan pártját fogják valamelyik pártnak s ezzel a szenvedély tüzeit még szítsák, hanem inkább Isten igéjének tiszta s hű hirdetésével helyet készítsenek a szívekben a Szentléleknek, erősítsék a magasabb bölcsességet, mely a földi célok szolgálatában sohasem feledkezik meg a mennyei célokról. Megemlékezett Kalenda János nagyszombati felügyelő és Kertscher Ede bazini lelkész 25 éves jubiliumáról, Biszkup Béla gurabi lelkész székfoglalójáról, a kiket az egyházmegye nevében szíves szóval üdvözölt. Az egyházmegyei ösztöndíjalap megkezdte működését és a folyó évben már pozsonymegyei fiú élvezi az otthonbeli ingyenes helyet; a modori leányiskolában pedig több paleány élvezi az egyházmegye jótéteményét, Limbach, Csataj, Misérd iskolát épít. A modori német egyház diakoniszá-állomást szervezett. Az áldozatkészség régi erejével buzog. A gyámintézetre 1187 koronát áldoztak, még pedig: Modor I. 189 K, Nagyszombat 172 K, Bazin 134 K, Szentgyörgy 85 K, Modor II. 75 K, Gurab 63 K, Misérd 61 K, Grinád 47 K, Somorja 45 K, Bazin Schweinb. 36 K, Királyfa 30 K, Duna-Szerdahely 30 K, Pusztá-Födemes 23 K, Nagy-Lévárd 22 K, Limbach 20 K, Alsószeli 18 koronát. A nagyszombati egyház különösen virágzik, vagyoniilag erős s ennek következtében a felebaráti szeretet céljaira tetszése szerint örömet áldozhatik. Így házi szegényeinek juttatott 2500 K, árváinak 600 K, jó tanulókat segélyezett 900 koronával, iskolás gyermekek ruházására 500 koronát fordított, a nagylevárdi és grinádi egyháznak 72—72 koronát juttatott. Szépen gyűjtött Érsekujvár számára és most templom építésre készül. Ellenben szomorú, hogy az egyházmegye területéről is megindult a kivándorlás Amerika felé. A modori tót egyház és Gurab sinyli a veszteséget. Grinádnak szöllei pusztulnak s e buzgó egyház maholnap gyámolításra szorul. A Bethánia-alap 7700 korona és általános óhajta, hogy a modori üdülő hely minél előbb fölépüljön; az egyházmegye egy kebelbeli lelkész számára alapítványt akar a Bethániában létesíteni. A segélyező-intézet nagyon 102.000 korona.

A közgyűlés az oktatásügyre vonatkozólag több fontos ügyet határozott el. Így Lenhard Károly felügyelő indítványára tiltakozott a kultuszminiszter azon rendelete ellen, melyben a felekezeti tanítóképzők részére külön szakfelügyelőt nevez ki. A miniszternek megvan a törvényes joga a felügyelet gyakorlására és közéül a tanfelügyelő szolgál. Am de minek teremt új formákat, a melyek sem a törvényben nem gyökereznek, sem pädagogiai értékkel nem bírnak? Ezt a határozatot indítványképen fölterjesztik a kerülethez. Kimondták továbbá, hogy a tanítók kötelesek részt venni a tanító-értekezleteken és megkeresik a politikai községeket, hogy a tanítók úti költségét fedezzék. Sürgetik a kerületi tanítóképzőt. A megyebeli népiskolák általában szép eredménnyel működnek; egynémelyik helyen azonban a tanító annyi időt szentel kedvenc tárgyának, hogy az oktatás általános értéke vallja kárát. Új körlelkészül megválasztották Koltay Rezsőt és Maschta Józsefet. A kerületi képviselők megválasztása s több kisebb ügy elintézése után a gyűlés véget ért. Még megemlítjük, hogy a gyűlést megelőzőleg a lelkészek az Úrszatalához járultak és a gyámintézeti istentiszteleten Biszkup Béla prédikált. A közében a közgyűlés tagjai a nagyszombati egyház vendégei voltak. Az egybegyűlt társaság

120 koronát adakozott a nagyszombati harangokra. A nagyszombati gyűlés után ítélve ez az egyházmegye igazi mása a zólyominak. A papi kar buzgó, a hívek általában egyházasak, áldozatra készek. A világi elem leginkább a polgári osztályból kerül ki s igazi prototypusa Kalenda János, a nagyszombati egyház hű sáfárja, a ki szorgalomban, takarékoságban, áldozásban, egyházas gondolkodásban előjáró példa. Igazi theologus lelkü felügyelőt bir az egyházmegye Lenhardt Károlyban, a modori állami tanítóképző igazgatójában. (T.)

Gömör. A gömori egyházmegye július 6-án Rozsnyón gyűlt össze évi számadásra. Elnökölt Terray Gyula főesperes és Kubinyi Géza egyházmegyei felügyelő, — majd Tichy Mihály rozsnyói egyházi felügyelő. Előző nap papi értekezlet volt; a megye 34 lelkészének és Kubinyi felügyelőnek Petrenko János kövi lelkész kiosztotta az Úrvaesoráját. Az értekezleten Hoznek Lajos a Magyar Prot. Irodalmi-Társaság újvidéki, Stempel Lajos pedig a Luther-Társaság komáromi gyűléséről tett jelentést. Az idén Csók Györgyöt a Luther-Társaság és Smid Istvánt a MPIT gyűlésére küldte ki az értekezlet képviselőül. Ezt a szokást nagyon bölcsek és dicséretesnek tartjuk. Vajha a többi egyházmegye is követné a szép példát. Irodalmi gyűléseink igazi tűzhelyei a protestáns szellemnek; ott részesülnek a fölbukkant koroszmák megfelelő bírálatban, ott kapnak irányítást a tudományosan foglalkozó s az egyházi kérdéseket emelkedettebb szempontból megítélő hívek. Ugyancsak meg kell dicsérnünk az egyházmegyének azt a másik szokását is, hogy a papi értekezleten az elköltözött lelkésztvérek emlékének nekrologgal vagy emlékbeszéddel tiszteli meg. Kegyeletnek is szép, de haszna is van; az emlékbeszédek sorozata idővel megbecsülhetetlen történelmi forrássá válik. Az idén Criastelyi Gyula Buzágh Istvánról, Poputh Győző meg Zúz Pátról mondott emlékbeszédet. Annál szebb, ha az ilyen emlékbeszédekben a történelmi igazság, a kegyeletes érzés és irodalmi forma egyiránt megvan. Az egyházmegyéből eltávozott Mayer Pálnak a belmissióról szóló értekezését olvasták fel végül Chalupka János bírálatával együtt. A jövő évi értekezlet Hissnyón lesz a hová Rohács S. lelkész hívta a testvéreket. Délután az esp. tanügyi bizottság, majd az egyházmegyei gyámintézet ülésezett, 5 óraker gyámintézeti istentisztelet volt, a hol Hoznek Lajos szép beszédet mondott, a liturgiát pedig Kármán István végezte. Este nyolcz óraker a városház termében dr. Hajcsy Sándor gymn. felügyelő és Törköly János vallás-tanár változatos műsorú és fényes sikerű felolvasó- és zenei estét rendeztek a gyűlés tiszteletére. Nagy tetszésben részesült az este legvonzóbb pontja, Balthazár János jolsvai lelkész felolvasása. Az est szépen jövedelmezett a gömörmegyei papok rozsnyói internátusa javára.

Júl. 6-án az esperességi közgyűlést Kubinyi Géza beszéddel nyitotta meg, a melyben a protestáns öntudat szükségét hangsúlyozta. Főjegyzővé megválasztották Stempel Lajost, egyházi jegyzökké Kármán Istvánt, Csók Györgyöt és Honétzy Pált; új körlelkészekké a murányi körbe Balthazár Jánost s a Balog völgyére Járóssy Mihályt. Szontágh Andor, Szontágh Pál fia lemondott a másodfelügyelőségről, de egyéb hivatalait megtartotta. Terray Gyula ívekre terjedő, nagy gonddal megszerzett s az egyházmegye legkisebb mozzanatát is figyelembe vevő jelentést terjesztett a közgyűlés elé. Nagy elismeréssel fogadták s szokás szerint jegyzőkönyvbe vették. A gyűlés esti 6 óraker ért véget.*

* E tudósítás kissé elkésve, a ker. gyűlés után érkezett, de azért közreadjuk. Részünkről sajnáljuk, hogy tudósítónk a nagyérdékű esperesi jelentésből nem közölt részleteket. Sz.

A barsi egyházmegye júl. 26-án tartotta meg évi rendes közgyűlését Nemesényben Kosztolányi Sándor egyházmegyei felügyelő vendégszerető házában. A közgyűlés meleg érdeklődéssel hallgatta meg az esperes évi jelentését, mely ez évben különösen a jótékonyág mezejéről ritka szép eredményt tüntetett fel. Az elhunyt Spengel Sándor helyébe Kosztolányi Aurél választott törvénzéki bírót. A számvevőszék jelentéséből kitűnt, hogy az egyházak számadásai rendben vannak, csak Nemes-Kosztolány nem küldött be már két évről számadást. A közgyűlés bizottságot küldött ki, hogy Kosztolányban rendet csináljon. A lelkész-özvegyeknek a megfelelő alapból 70—70 korona jutott. Kerületi gyűlésre Moczkovcsák Ernő, Leidenfrost Tódor és Bándy Endre mennek. A számvevőszékre vonatkozó szabályrendeletet Bándy Endre javaslatára az egyházmegye visszaadandónak véleményezi a minták egyszerűsítése szempontjából; az iskolai bizottságokról szólót Liptai Endre előadása alapján elfogadta. A közgyűlést gyámintézeti közgyűlés követte. Előző nap Déván lelkészi értekezlet volt.

A csanád-csongrádi egyházmegye aug. 18-dikán Szegeden tartja évi közgyűlését.

A hegyaljai ág. hitv. ev. egyházmegye folyó évi június hó 21., 22-én tartotta meg évi közgyűlését Miskolcon, melyet *Radványi István* kir. tanácsos, egyházmegyei felügyelő nyitott meg. Bizonyos formások elintézése után *Turóczy Pál* főesperes terjesztette elő évi jelentését, a mely egész terjedelmében jegyzőkönyvbe kerül.

Kéler Pál ügyvéd, a késmárki evang. egyház felügyelője július 27-én 62 éves korában rövid betegség után meghalt Tátraházán. Hült tetemét július hó 29-én temették el a késmárki új templomban tartott gyászszertartás után a családi sírboltba, ősei mellé. Ritka derék, ideális lelkületű, egyházas érületű férfiúval lett halálával szegényebb egyházunk. Még két hét előtt senki sem hitte volna, hogy ez az egészséges, erős ember oly gyorsan fejezi be tetteiben gazdag életét. Szélütés érte, még néhány napig kinlódott és aztán örökre elaludt. Pedig még sokat várt tőle egyháza, a melyért immár befejezett életében is sokat tett. A nyolcvanas években Jóny Tivadar miskolci ügyvéd és földbirtokos háromszáznegyvenezer forintnál nagyobb vagyonát és gazdag könyvtárát a késmárki lyceumnak hagyta. Rokonai azonban megtámadták a végrendeletet. Évekig folyt a per. Végre Kéler Pált bízta meg a késmárki lyceum a per vitelével. Rövid idő alatt megnyerte és így lett a késmárki lyceum az ország egyik leggazdagabb evang. intézetévé. 1890 táján megválasztották a késmárkiak Kéler Pált egyházi felügyelőnek. Akkor már egy évtizednél tovább érintetlenül állott a Hansen tervei szerint épült késmárki új templom; külsőleg késznek látszott, meg voltak a falai, a tetőzete, a tornya, de egyéb semmi. Az építkezésnél a felügyelet lanyha volt, a pénz elfogyott, senki sem gondolt komolyan arra, hogy a templom teljesen felépüljön: az unokákra akarták ezt bízni. Ők maguk már eleget áldoztak, így nyilatkoztak Késmárkon sokan, a legtöbbben . . . Pedig a régi fatemplom már roskadozott. Kéler Pálnak mint újonnan megválasztott egyházfelügyelőnek első dolga volt keresztülvinni, hogy a templom a hívek között terjesztett részvények útján végleg felépüljön. És a hívek újra felbuzdultak, még a legszegényebbek is szívesen vették ezeket a részvényeket törlesztésfizetés mellett és azután a legtöbbben odaajándékozták az egyháznak. Így épült fel, így készült el véglegesen a késmárki monumentális templom, hazai evang. templomaink között még mindig a legszebb. Ugyan-

csak a kilencvenes években történt, hogy a késmárki evang. egyház tagjai, a kik majdnem kivétel nélkül mindannyian intelligens emberek, mindinkább sürgették egy polgári leányiskola felállítását. Kéler Pál ügyvédi irodájában az ő elnöklete alatt számos értekezlet volt ez ügyben és 1895-ben meg is nyílt a késmárki evang. leányiskola, a mely még ma is minden idegen segítség nélkül a hívek áldozatkészségéből végzi nemes feladatát. *A késmárki lyceum, egyház és polgári leányiskola történetében mindörökké feledhetetlen marad Kéler Pál neve.*

De ott volt ő mindenütt, a hol szép, jó és igaz eszme megvalósításáról volt szó. A család által kiadott gyászjelentés nem is sorolhatta fel valamennyi hivatalát, a melyek majdnem mind csak tiszteletbeliek voltak: nemcsak Késmárk város tiszti ügyésze, a tátraaljai evang. egyházmegye ügyésze, a Vöröskereszt-egyesület késmárki fiókjának elnöke, Szepesmegye törvényhatósági bizottságának tagja volt, hanem még sok más közhasznú és jótékony egyesületnek is buzgó elnöke vagy munkás tagja. Csak szerénységén mult, hogy nem ő képviselte a késmárki választó kerületet a törvényhozásban.

Lelkészeink, tanáraink és hazai tisztviselőink közül személyesen is sokan ismerték, mert társtulajdonosa volt Tátraháza fürdőhelynek, a melyet különösen a művelt és első sorban protestáns középosztály szokott felkeresni. Ott volt ő minden nyáron — egy boldog család körében mint jó családapa —, ott volt a vendégei között, a mikor csak tehetett, gondoskodott mulattatásukról, szórakozásukról, köztük is halt meg. Mikor vendégei szórakozásában (halászásnál) részt vett, sujtott reá a halál keze.

Most már ott nyugszik hasonnevű atyja mellett, a ki Késmárk városának követe volt a pozsonyi 1848-as országgyűlésen. Kéler családjá bártfai származású, több lelkészt is adott egyházunknak. Nagyszámú rokonság gyászolja, Késmárkon kívül Budapesten, Pozsonyban és Eperjesen is.

Áldás és béke az oly korán kidőlt poraira!!

Dr. Losonczi Lajos.

Halálozások. *Kirchknopf Mátvás*, magyaróvári áll. tanító halála híret vettük a minap. Kinos betegség gyötrelmétől váltotta meg a testi elmúlás. A boldogult az evang. tanítói karnak egyik legképzettebb, legtehetségesebb s nagyratörő tagja volt, a kinek vizsgálatai látványosságokszámba mentek. A rajkai evang. iskolától pár éve átment a magyaróvári állami iskolához, hogy az evang. vallásoktatás és istentiszteletek ügyének szolgáljon s a leányegyháznak anyaegyházzá alakulását elősegítse. 46 éves volt, ebből 26-ot töltött a tanítói pályán. Özvegy s öt árva siratja. Közülök a legidősebb most végezte a theológiát s Cservenkára készül káplánnak. Áldás a hü munkás emlékére! — *Zachar Sámuel* volt ratkói lelk. és egyházmegyei főjegyzőt júl. 16-án temették Ratkón. A boldogult a felbomlott idegrendszer és agybaj következtében 40 éves korában, férfikora delén szállt kora sírba. Az egyház, a község és megye, a közélet lelkiismeretes munkást vesztett benne. Azon kevesek közül való, a kik a közért való munkát elsőrendű kötelességnek tekintik s érte mindent áldoznak. Temetésén a részvét hatalmas módon nyilvánult a közbecsülésben állt lelkész családja iránt. Megilletődés nélkül nem nézhette senki koporsóját, a melyet támasz nélkül maradt agg édes anya, özvegy és hat árva állt körül. Eljöttek barátai, lelkésztársai, mindazok, a kikkel valaha jót tett, hívei, ismerősei, hogy elkisérjék utolsó útjára. A szertartást Christelyi Gyula, Csók György, Kármán István, Haláth János lelkészek végezték. A boldogultnak sokat köszönhet egyháza s fájdalommal búcsúznak tőle lelkésztársai.

Szépen indult pályá ért zökkenőhöz, sokat ígérő remény omlott össze Zachar halálával. A kik siratják, leljenek vigaszt abban az igében: „El nem hagylak titeket“.

Templomszentelések. *D. Baltik Frigyes* augusztus hóban két templomot szentel fel. Mindegyik templom egyúttal új gyülekezet magva és jelképe lesz. Aug. 6-án *Pöstyénben*, aug. 15-én *Érsekújváron* lesz a templomszentelés.

Új alapítvány a Theologusok Otthonának. A zólyomi egyházmegye, mely minden nemes egyházi cél támogatásában előljár, a pozsonyi Evang. Theologusok Otthona javára az idei rendes közgyűlésen 4000 korona alapítványt tett egy zólyomi származású theologus ifjú számára. Az alapítvány tőkét tiz év óta gyűjtögetik az áldozásban kifogyhatatlan zólyomi egyházak s már csak pár száz korona hiya van a négyezernek. Megemlítjük, hogy a zólyomi egyházközségek és hívek külön-külön is sokat áldoztak ezen az oltáron, így Breznóbánya 1000 koronán felül, Tót-Pelsőcz, Zólyom 400—400 kor., Besztercebányáról 1000 koronát meghaladó értékben, de a kisebb, szegényebb egyházak közül sem maradt el egyetlenegy sem. A nép földiekben nem gazdag, de szíve tele van szeretettel az egyház iránt. Minden iskola, templom érezte már ez egyházmegye szeretetének melegét. Isten áldása legyen vezetőin s buzgó tagjain!

A bácsi egyházmegye gyűlése az esperesség tisztikarát a következőképen alakította meg: főesperes: Belohorszky Gábor, alesperes: Petri Károly, felügyelő: Rohonyi Gyula, másodfelügyelő dr. Lelbach László, főjegyző: Kottler Ottó, jegyzők Kiss Gyula és Szeberényi Vilmos. Ügyész dr. Belohorszky János. A törvényszék tagjai az elnökségen kívül: Kottler Ottó, Dedinszky János, Medveczky Károly, Wagner G. Adolf, dr. Lelbach László, Szmiha Kálmán, dr. Scultéty Jenő, Wagner Henrik, Garay Endre és dr. Jahn Róbert. Jegyző dr. Tausz Ferenc. Fegyelmi szék: dr. Lelbach László, Kiss Gyula, dr. Krno Milos, Famler G. Adolf, Kuch János. Körlelkészek: Stiegelmar János, Wack Péter, Szeberényi Vilmos, Medveczky Károly. Pénztáros: Roth Béla, ellenőr: Bierbrunner Gusztáv.

A bácsi egyházmegye a kebelbeli papi özvegyárva segélyegyletnek 1000 koronát, az aszódi leányiskolának 200 koronát, a szarvasi tanítóképzőnek 200 koronát szavazott meg a folyó évre is.

A zólyomi ev. egyházmegyei gyámintézet közgyűlése. A zólyomi ev. egyházmegye a legmelegebb felkarolásban részesíti a gyámintézetet. Erről tanuskodik az idei közgyűlése is, melyet Svehla Gusztáv főesperes elnöklete alatt Besztercebányán 1905. évi július hó 24-én tartott meg. A gyűlésen beszámolt a gy.-i. pénztárnoka az évi gyűjtés eredményéről, mely szerint az egyházmegye 22 egyházból nem kevesebb, mint 1300 K folyt be a gy.-i. szent céljainak szolgálatára. Ezen összeghez egyes egyházak valóban nagy áldozatkészségről tanuskodó gyűjtéssel járultak hozzá. Így Besztercebányán 383 K, Breznóbányán 115 K, Zólyomban 109 K, Garamszeghen 71 K, Pelsőcön 62 K gyűlt be és a többi egyház is kivétel nélkül meghozta erejéhez mérten az ő filléreit áldozatul a gyámintézet oltárára. Az 1300 K-ból 555 K a ker. gy.-i szabad rendelkezésére, 150 K szeretetadományra, 40 K a G. A.-egyletre, 30 K a pozsonyi diakonissa intézetre, 298 K egyházak segélyezésére, 173 K tőkésítésre s vegyes kiadásra 54 K számoltatott el. Ezenkívül egy — Isten előtt ismert — adakozó részint a Leopoldianumra, részint a gy.-i központ tőkájéhez 180 K-t juttatott. A segélyért folyamodó egyházak közül Badin, Micsinye, Garamberzence, Sztinyalehotka 50—50

K-t kapott. A kerületi gyámintézetnek első helyen Berezna, második helyen Garamszegh ajánlatott segélyre. Ezen gyűlésben alakult újból az egyházmegyei gy. i. bizottság is, melynek tagjai lettek Kovács Dániel felső-lehotai, Vitális Gyula pelsőci, Blatniczky Pál zólyomi lelkész és a világiak közül Jeszenszky Sándor kir. közjegyző, Burkovszky Kálmán megyei főügyész, Varga Mihály gymn. igazgató. Jegyzőül Hurta György és pénztárnokul Sztelho Gerő választott meg. Az elnökségre az egyházközségi gyámintézetek októberig fogják szavazataikat beküldeni.

Választások. A magyarbolyi ág. hitv. evang. egyházközség júl. 23-án tartott közgyűlésén az eddigi administrator, *Vértési Zoltán* egyhangúlag lelképásztoraül választotta meg. — Gömörmegyében az oláhpataki egyház *Bartos Pált*, a derencsényi *Motyovszky Pált* választotta egyhangúlag lelkésznek. Mind a kettő eperjesi lelkészjelölt s az akadémiából egyenest állandó paróchiára lép. Ez a két eset is a lelkészhiányt bizonyítja. — *Szkalos Emil* süvetei lelkészt a minap iktatta be Terray Gyula gömöri főesperes.

Pályázatok.

A *rozsnói* áll. segélyezett ág. hitv. ev. főgymnasiumnál egy

mennyiségtan-természettani tanszék

töltendő be, melyre a kinevezés joga az állammal kötött szerződés értelmében a vallás- és közoktatásügyi m. kir. minisztert illeti meg.

A rendes tanár javadalma 2400 kor. törzsfizetés, mely üresedés esetén 2800, illetőleg 3200 koronára emelkedik fel; 400 kor. lakásbér és öt izben 200—200 kor. korpótlék.

A kinevezett tanár jogos és kötelezett tagja az állami országos nyugdíjintézetnek.

A pályázók vallásukat, életkorukat, végzett tanulmányaikat, tanári képesítésüket, eddigi szolgálatukat, katonakötelezettségi viszonyaikat igazoló okmányaikkal felszerelt s a nagyméltóságú vallás- és közoktatásügyi m. kir. miniszter úrhoz címzett folyamodásukat a rozsnói ág. hitv. ev. főgymnasium alólírott felügyelőjéhez 1905. aug. 12-ig nyújtsák be.

Okleveles pályázó hiányában a tanszék helyettes tanárral töltetik be, kinek fizetése 1600 korona.

Pályázhatnak protestáns, első sorban ág. hitv. ev. tanárok és tanárjelöltek.

A kinevezett tanár állását szeptember 1-én tartozik elfoglalni.

Rozsnó, 1905. július 24-én.

Dr. Hajcsi Sándor,
főgymn. felügyelő.

1—2

*Márkuska*i ág. hitv. ev. kántortanítói állás megüresedvén, képesített tótul tudó tanítóval betöltendő. Fizetése 474 kor., államsegélylyel 1100 kor. Tankötelesek száma 18—22. Az állomás szeptember végén feltétlenül elfoglalandó. Csak ág. ev. vallású pályázhat.

Gemelfalván, 1905. júl. 24.

U. p. Csetnek (Gömör vm.)

1—1

Barthó Mihály, ev. lelkész.